

Titi Hajnalka

VÁRAK, LEGENDÁK, NÉPMESÉK

Titi Hajnalka

Várák, legendák, népmesék

Saját feldolgozások

Várak, legendák, népmesék

Írta: Titi Hajnalka

A könyvet kiadja a HELMA Kiadó.

Cím: 8630 Balatonboglár Szabadság u. 75.

Telefon: +36(30)499-34-77

E-mail cím: info@alkosoft.hu

Webcím: www.helma.hu

A kiadásért felel a HELMA Kiadó ügyvezetője Dvariecki Bálint

Kiadás dátuma 2022.

ISBN: 978-615-6424-04-4

Borító: Titi Róbert

Copyright © Titi Hajnalka (2022.02.04)

Minden jog fenntartva. A könyv bármely részletének közléséhez a kiadó előzetes hozzájárulása szükséges.

Tartalom

1. A váradi vár krónikája.....	3. oldal
2. Bakator.....	8. oldal
3. A szélvári csudavirág.....	11. oldal
4. A bujádi vár krónikája.....	17. oldal
5. Szent Kinga hozománya.....	21. oldal
6. Beckó vára.....	23. oldal
7. A vasajtó titka.....	28. oldal
8. Béla és Milota.....	30. oldal
9. Júró igazsága.....	37. oldal
10. A Nap fája.....	39. oldal
11. Teddneki János.....	44. oldal
12. Szólószőlő, Mosolygóalma és Csengőbarack.....	57. oldal
13. Egyszemű, Kétszemű és Háromszemű.....	61. oldal
14. Az égig érő fa.....	63. oldal
15. A lusta sárkány.....	72. oldal
16. Bükkösszeg ördöge.....	74. oldal
17. A budai vár krónikája.....	76. oldal
18. A szerencsegyerek.....	81. oldal

19. A Stubenberg kastély titka.....	95. oldal
20. Király kis Miklós.....	100. oldal
21. Szent Márton legendája.....	109. oldal
22. A tapolcai hattyúk.....	114. oldal
23. Az öregember és a halál.....	123. oldal
Ajánló.....	130. oldal

A váradi vár krónikája

A váradi vár műemlék: mögötte számtalan évszázad,

Egykor ostromok, tűzvészek gyengítették a várat.

Múltban és jövőben, mit megáldott Isten,

Nem pusztul el, hanem újjászült csendben.

Aznap a Körös is csendesen folydogált,

A Nap ízlelgette medrének tartalmát.

Legendák mesélik, mikor I. László király,

Egy angyal intésére, húzott egyet iján,

A céllal, hogy íja bárhol is essen le:

Egy csodás monostort épít a helyére!

Így történt, hogy akkor, ott azon a helyen,

Egy város alapja született meg éppen.

Melyet, azóta is, bármi ért vagy éri,

Ember nem tudhatta végleg elpusztítani.

Mese vagy valóság? Nem tudni, de a szentélyt,

1083-ban építeni kezdték.

Vizesárok, sövény és palánkfal védte,

De valódi védelmet nem jelentett ez se.

A tatároknak már volt kőhajító gépe,

Így elpusztult a város, a vár és annak népe.

Miután elvonultak a hódító tatárok,

Nem maradt sokáig üresen a várárok.

Vincze püspök által, nem csak a hit épült,

A romok helyére egy újabb vár készült.

Hatszögű, körötte tornyok és várfalak,

Püspöki palota, s már nem egy, két bejárat!

1360-ban, a királyok bronzszobra

I. István, Imre s Lászlónak alakja,

Díszítették az újjászületett várat,

Szebb eredményt biz' ám, egyik város sem várhat!

1390-ben, László lovas szobrát

A Márton testvérek, a várban felállítják.

1401-ben IX. Bonifác pápa

A helyet katolikus zarándokhelynek nyilvánítja.

A békés időszak nem tarthatott örökké,

Váradot ismét a veszedelem gyötré.

A tiszta égbolton gyűltek a fellegek,

A város felé újra ellenség közeledett.

1474. február 7-én,

Ali bég serege állt a város hegyén.

Váratlan támadtak, így lettek könnyű préda,

S a kegyetlen tatár horda martaléka...

A nagy veszteség után, Filipecz János püspök

Építette újra a váradi erődöt.

1514-ben újra ostrom várta:

Dózsa György felkelő serege próbálta,

Ám nem tudta bevenni, a megerősített várat.

Köszönhető ez leginkább, hős Tomori Pálnak.

Újabb felújítás Martinuzzi által:

Új védőfallal, majd új toronybástyával.

1526 és 1538 között,

Ferdinánd és Szapolyai tárgyalt itt többek között.

Később a reformáció eredményeképpen,

A katolikus intézmények megszűntek '57-ben.

Az erdélyi fejedelemségnek Varkovics csapata,

A Habsburgoktól foglalja a várat vissza.

A püspökség a királyi országrészbe menekül,

Míg a várnál újabb erősítésekre sor kerül.

Az Erdélyi Fejedelemség újabb támadást várva,

A legjobb olasz hadmérnököket alkalmazta.

Az ő terveik alapján építenek külső védőövet,

S az ötszögű várkastély is éppen most épült meg.

1598, újabb tatár veszedelem,
Omer pasa 1500 lovassal támad a vár ellen,
A védő sereg azonban, osztrák segítséggel,
Nyári Pállal az élen, megvédi sikerrel.
1660 augusztusa végén,
Egy negyvenötezer fős, török sereg élén,
Ali pasa támadja a váradi várat,
A védelem csupán nyolcszázötven főből állhat.
Negyvenhat napi hősie csatában,
Elbuktak végül a török ostromában.
Harminckét éves pasaság vette kezdetét,
Minek a vár biztosította a székhelyét.
1692-ben tábornok Heisler Donát,
Kényszerítette ki a török megadását.
A császári sereg kezd most javításba,
De lassan haladtak, a nagy pénzhiányba.
A várat uraló Habsburgok ellen ekkor
I. Rákóczi Ferenc serege harcol.
Viszont a támadás, részükről elbukott:
A várost bár bevette, a várba be nem jutott.
Jöttek békés napok, majd veszedelmes évek,
Ám a váradi vár mindig újjá éledt.
S amint ideértek a napóleoni háborúk,
A francia foglyoknak otthont a vár adott.

1836-ban tűzvész pusztítja Váradot,
Mely a várban súlyos károkat okozott.
1848-ban a császári tábornok Glasser,
A szabadságharc oldalára áll a seregével.
Katonai bázis a szerepe ekkor,
Így emlékszik róla meg, ma az utókor.
A két világháború között csendőriskola,
Ettől kezdve már nem megbecsült a sorsa.
1947-től volt láger, katonai épület,
Nagykereskedelmi raktár, mely romlásához vezet.
Ámde ez a szent hely, méltósággal tűri,
Mindazt, amit a sors, sorra kitűz néki.
A püspöki katedrális, olyan vezetők nyughelye,
Mint: I. László, Beatrix és Mária őfelsége,
Luxemburgi Zsigmond, kiket csak megemlítek...
Csodás műemléke az egész magyar népnek.

*Az új idők végre, fényt hoztak e helyre,
A város a várat újjáépíthette.
Többfunkciós kulturális tér és intézmény lett,
S falai között újra felélénkült az élet.*

Ajánlom szeretett szülővárosomnak.

A szerző

Bakator

Egyszer volt, hol nem volt, az Ér folyón innen és Jankafalván is túl, volt egyszer egy csodaszép falu, aminek a neve Bihardiószeg. Nagyon boldog emberek éltek itt, hol jólétben, hol szegénységben, de mindig igaznak maradván, és nagyon büszkék voltak településükre, hiszen itt termelték a messze földön is híres aszúborokat. Még magának a kínai császárnak is készítettek megrendelésre az 1870-es években. Nem mindenki ismerhette e csodát, az emberek nagy része csak azt tudta, hogy itt terem a legfinomabb bor, az egész földkerekségen, holott ami igazán finommá tette, maga a csodaszőlő, amit a helyiek egyszerűen csak Bakatornak hívtak. A legöregebbek pedig, hűen őrizték a titkot és vártak, hogy egy napon továbbadhassák az arra érdemeseknek.

Az idő azonban csak telt, és egyre csak telt; a szőlészeti iskola már rég nem működött, az öregek pedig csak haltak egymás után. Új világ jött: a fiatalok nem hittek már a szőlő erejében, sőt még a csodákban sem, Bakatorról pedig szépen, lassan mindenki megfeledkezett. János bácsi is hiába várta az arra érdemes embert, meg nem érkezett. „Bakar, terem, ha akar!” – morogta a bajusza alatt, nem értette már miért is mondták ezt a régiek, hiszen ha senki sem viseli gondját, hiába akarna! Ezért aztán, hogy bele ne betegedjen a bánatba, minden nap kisétált a dűlőre, mélyen belesóhajtott a levegőbe, penderített egyet a bajszán, s nézve a már-már kipusztult, alig lélegző tőkét, és így szólt:

– Mi is lesz veletek? Mi is lesz veletek?

Reszkető vén kezei féltőn simították meg ezek közül is a legsilányabbat:

– Bárcsak segíthetnék Bakator!

Amint így sóhajtozik búslakodásában, egyszer csak egy hangot hall a háta mögül:

– Hát maga meg kihez beszél, öreg apám?

Az öreg megfordult. Egy nyolc éves fiúcska állt előtte, orcája olyan szutykos volt, mint aki hét napja nem mosdott! Ámde a szemei kedves, kíváncsi őszinteséggel ragyogtak ki a szutyok mögül.

– Ami azt illeti, nem magamban beszélek, még ha bolondnak is látszom, fiam! A szőlőtőkék az én kedveseim, valamikor értették minden szavam! De mióta emberi kéz nem gondozza őket, s tündérek áldása nem érinti szemeiket, nem válaszolnak, bármit is mondok.

– Hát akkor, maga is beszél hozzájuk? Én is szoktam! Minden nap kijövök ide, és azt játszom: nagyúr vagyok! Az enyém a legnagyobb szőlőültetvény a vidéken! – s a kisfiú büszkén kihúzta magát, mélyen beleszippantott a zöld illatú levegőbe, mintha csak érezné a táj minden egyes rezdülését, mondanivalóját. – Érzy az illatát?

Az öreg elmosolyodott, a szíve körül melegséget érzett.

Hát hogyan érezné? Hiszen amióta csak az eszét tudja, a vérében érzi... Talán épp ez volt a jel! Talán, ez a csepp kisfiú az, aki megmenthetné a csodaszőlőt!

– Ám nekem sem válaszolnak – sóhajtotta a kisfiú.

– Én már nagyon öreg vagyok, de hallgass ide szentem! Egy napon majd válaszolni fognak, csak tedd, amit mondok! Látod ezt a tőkét? Már-már meghalt szegény, nekem minden erőm elvész, mire ide érek, nem tudom kapálgatni, öntözgetni. Ám te, törődhetsz vele, csak öntözd, csak kapáld, és metszed és óvjad, s amikor a virágaiból szőlőszemek születnek, maradj mellette azon a delelőn, s mondd el ezt a kis varázsigét:

Kis tündérekék,

Jó tündérekék

Hozzám jöjjetek!

Áldjátok meg varázsdallal

Az új szemeket!

Ha a csodaszőlő szemeit ismét megáldják a tündérek, megtörténik a csoda, újra virágzó bortermelő vidék lesz Bihardiószeg, s te leszel a legnagyobb bortermelő, az egész világon!

Hej, megörült az apró fiúcska, csak úgy itta az öreg szavait! János bácsi sem látott szorgalmasabb, ügyesebb gyermeket a vidéken! Mert az a fiúcska minden egyes nap kiment a dűlőre apró kapájával, és gazolta, öntözte azt a bizonyos tőkét. Amikor pedig a virágokból szőlőszemek születtek, az aprócska fiú kiment a forró delelőn, hogy a csodaszőlő mellett elmondhassa a varázsigét. Tűzött a nap, csak úgy égtek az ajkai, ám még az izzó szomjúság

sem tántorította el céljától. Összekuporodva ült le a csodaszőlő mellé, és elmondta a varázsigt:

Kis tündérekék,

Jó tündérekék,

Hozzám jöjjetek!

Áldjátok meg varázsdallal

Az új szemeket!!

Hát láss csodát, abban a pillanatban, nagy csengésbongás támadt, a távolban pedig megjelent valami ragyogó fény, valami a napnál is fényesebb, ami egyre jobban közeledett. Nem kellett sok idő hozzá, máris kirajzolódott a fényből a sok-sok aprócska tündérlány, amint nevetgélve, énekelve a csodaszőlő felé sereglettek. A legszebb mind közül így szólt:

– Szia, kisfiú! De rég is szólítottak minket! – mondta mosolyogva, majd a tőkéhez fordult. – Ébredj szőlő, csodaszőlő, fogadd áldásunkat!

Hát láss csodát! A szőlő abban a pillanatban megmozdult és kinyitotta szemeit:

– Üdvözöllek, Szemira! – mondta. – Áldás az is, hogy látlak!

– Eleget aludtál, majdhogy belehaltál! Új kispapád akadt, háláld meg neki a törődést, tedd virágzóvá az álmaid!

– Rajtam ne múljon! – karolta át ágaival, a kisfiú vállát. Attól a naptól kezdve a kisfiú még szorgalmasabban gondozta Bakatort, de már nem csak őt, hanem elárvult társait is. Az évek teltek, és mindig egyre több szőlőt munkált, és mindig azon a bizonyos delelőn, elmondta a varázsigt. Az emberek sokszor már ki is nevték, de ő tudta, hogy a szorgalmas munka egy napon meghozza gyümölcsét. És úgy is lett. Tíz év elteltével az övé volt a legvirágzóbb bortermelő vidék egész Európában!

János bácsi pedig végre elégedetten szippanthat bele Diószegen a mézillatú levegőbe kilencvenedik évének őszén, mert tudja, amikor ő már nem lesz, Bakator titkát lesz, ki továbbadja az utókornak...

A szélvári csudavirág

Szélvár létezése a jó Isten munkája:
Kőszikla a fala, a tornya és bástyája.
Hogy hol van pontosan, tán senki sem tudja,
Ködösen meséli el a népi monda.

Régi mondák szólnak, egy titokzatos hegyről,
Vihart, szelet őrző, gonosz szellemekről.
S Szélvárról, amit a természet „épített”,
S kősziklái között csudavirág termett.

Mely csak holdtöltekor bontja ki virágát,
Amint a toronyóra, üti az éjféli órát.
De annak, ki a fűvet bizton megtalálja,
Lehet, hogy ez élete utolsó órája!

Hisz csak tiszta szívű ember tépheti le,
Merthogy csodálatos annak az ereje!
Meggyógyítja azt is, aki halni készül.

Nehéz megszerezni a gonosz szellemektől!

Élt egy csodaszép lány, Nádas falujában,
Póka Ágnes néven, egy szegény családban.

Egyetlen rokona özvegy édesanyja,
Akinek a lány volt, minden boldogsága.

A nézéséért álltak sorba a legények,
Hej, betegek lettek utána szegények!
Szerelmet lobbantott, csak egy pillantása,
Irigyelte is őt, a falu minden lánya!

De még csak a szépség! A lelke is szép volt,
Mindenkit szeretett, mindenkihez jó volt.

Belső ragyogása angyalivá tette,
S a bíró fia is szívből megszerette.

– Kérlek én jó apám! – kérte így az apját.

– Ne a szegénységét, lásd meg a jóságát!

Szívemből szeretem, elemészt a bánat,

Ha a szerelmünkre nem áldásod várhat!

– Halj meg inkább rögtön! – dühöngött az öreg.

– Nem engedem meg, hogy meggyalázd nevemet!

Apja szavaira nem szólt többé semmit,
Csak a bánat marta, ettől kezdve lelkét.

Jó néhány hét eltelt, s ő csak sorvadozott,
A deli szép legény, élő holtta váltott.
Olyan volt, akárcsak a haza járó lélek,
Hisz szerelme nélkül, számára nincs élet...

Messze vidékről is jöttek a doktorok,
Ám a fájdalmára gyógyszert, egy sem adott.
Fájt az öreg feje, mégiscsak a fia,
De a kevélysége, békén most sem hagyta!

Élt az erdő szélén, egy ördögös banya,
A falu népe csak „okos asszonynak” hívta.
Néha gyógyított is, rontott, kártyát vetett,
Kénye-kedvére forgatta a sorskereket.

Az öreg bírónak, az az ötlete támadt,
Ő majd adhat gyógyszert a beteg fiának.
– Szerezz neki gyógyírt, ami rajta segít!
Kérte, s megígérte, meghálálja tettét!

– Ugye rám szorultál? – vigyorgott a banya.
Tudtam én! Jöhet más világok doktora,
De egyik sem tud majd segíteni néked.
Jobb lett volna, ha az okos asszonyt kéred!

– Mindenki tart tőled, a cimborád az ördög,
Remélem a fiamat, nem másvilágra küldöd!
Nagyon is ajánlom megtedd, amit kérek,
Mert ha nem, a házad színezi a véred!

Azzal aztán elment, de újra kopogtattak,
Póka Ágnes állt ott, szemei dagadtak,
Hatalmas könnycseppek áztatták az arcát,
Nem tudta rejtteni szívének bánatját.

– Tán nem Torna Pált siratod most éppen?
Kérdezte a banya tettetve oly szépen.

– Nem, ó, nénémasszony, más most a bánatom,
A drága jó anyám haldokol épp otthon.

Mindjárt felragyogott a banya mindkét szeme:

– Már tudom kedvesem, rajtad mi segítne!
Hallottad- e hírét a csudavirágnak?

Az egyetlen gyógyír ez lehet anyádnak!

Gondolta, ezzel a bíró kedvére tehetne,
Ha elragadja a lányt, a hegy gonosz szelleme!

S meg lenne a gyógyír a beteg fiának,
Ha nincs, kit szeressen, nem öli a bánat.

Ki ne hallott volna a gonosz szellemekről,
Nem feledte ő sem, de nem tehetett erről:
Az életét is adná, hogy megmentse anyját,
Úgy döntött megszerzi, ha van ott csudavirág!

Újhold volt, s az óra tizenegyét ütött,
Anyja már álmában a halállal küzdött.
Zúgott-búgott a szél. Fák recsegték-ropogtak,
Szegény lány nem hitte, hogy lesz még neki holnap!

Akkor sem hátrált meg, széllel szembe haladt,
Éjfélre elérte a hírhedt Szélvárat.
S amikor átlépte, azt a bizonyos „küszöböt”,
Az óra tizenkettőt egymás után ütött.

Egy gyönyörű virág bújt ki most a földből,
Fényesen ragyogott a Holdnak fényétől.

Pillanatok alatt nyitotta ki szirmát,
Gondolta a leány: – Hát te vagy csudavirág?!

Gyorsan megragadta, s letépte ott nyomban,
Hanem olyan vihar támadt akkor ottan!
Csendült-bondult a vár: felkapta a vad szél,
Ki tudja szegény lány, vajon földet hol ér?

Hajnalodott, mikor végre magához tért,
Még maga sem hitte, hogy túlélte az estét.
Ölében a gyógyfű, az a csudavirág,
Ami meggyógyítja drága édesanyját!

Hamar eljutott a hír, a bíró fülébe,
Kezdett szelídülni, akkorra már szíve.
Hisz senki sem látott ily csodát még soha,
Talán választani nem épp az ő dolga.

Jó leány lehet ez, ha anyját mentette,
Így a házasságot végre megengedte.
Könnyes szemmel kérte nőül a fiának,
Boldogabb lagzija, nem volt soha másnak!

Nem is kellett gyógyszer a bíró fiának,

Ha párja lehetett, ennek a széplánynak!
Igaz szerelmükről, még ma is beszélnek,
És ha meg nem haltak, talán ma is élnek.

A bujági vár krónikája

1303-ban épült Buják vára,
Került bizony ő is török ostromába,
S hogy mi mindent látott I. Károly óta,
Elsorolom én most, e helyen szép sorba.
A királyi Kamara tulajdona száz évig,
Ajándék azoknak, kik őket hűen védik.
Így ajándékozta Anjou Mária királynője,
Garai Miklósnak, hűségéért cserébe.
Aki alig élt itt még néhány hónapot,
El is kellett hagyja, az élő világot.
Hisz déli felkelők gyilkolták meg akkor,
Így emlékszik róla, ma is az utókor.
Ezután élt itten, a Pásztói család,
S mert nehéz volt fent tartani a királynő háztartását,
A fényűzés régen is igen sokba került,
Így a bujági vár Borbálához került.
Ő volt Zsigmond király második felesége,

Ez Krisztus 1424-es esztendeje.
E vár bevétele, s hozzá még jó néhány,
Tartotta a királynőt fényűzésben eztán.
Hanem aztán, vagy úgy 14 év múlva,
Habsburg Albert király, Báthori Istvánnak adta.
Mivel Zsigmond királyt ő hűen szolgálta,
Jó urának ez a fizetsége várta.
Merthogy ő tagja volt a Sárkány lovagrendnek,
No és nemsokára országbíróvá lett.
I. Ulászlónak hűséges szolgája,
Életét vesztette a várnai csatában.
III. Báthori István idejében,
Szapolyai János ült királyi székben,
S mivel Báthorival mindig rivalizált,
El is vette ekkor tőlük Buják várát.
Werböczy Istvánnak adta ajándékba,
De a várnak ez mind, erőltetett sorsa.
S sokáig nem tartott, hiszen pár év múlva
Egy Báthory tulajdona lehetett már újra.
Báthory András erősítette meg a várat,
Rondellát épített jó pár ágyújának,
Hozzá épülhetett egy alsó és külső vár,
S erősítést végzett a vár összes falán.
Alighogy vége lett a megerősítésnek,